



SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
ENGELLİ ÖĞRENCİ BİRİMİ
KOORDİNATÖRLÜĞÜ

**ÖZEL GEREKSİNİMLİ ÖĞRENCİLER İÇİN
EĞİTİMDE FIRSAT EŞİTLİĞİ UYGULAMALI EL KİTABI**

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ

ENGELLİ ÖĞRENCİ BİRİMİ KOORDİNATÖRLÜĞÜ

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ ENGELLİ ÖĞRENCİ BİRİMİ

Engelli Öğrenci Birimi koordinatörlük olarak hizmet vermektedir. Selçuk Üniversitesi Engelsiz Yaşam Birimi 20.06.2006 tarih ve 26204 sayılı Resmi gazetede yayımlanan 5378 Sayılı Özürlüler 2009 yılında kurulmuştur.

AMAÇ

Koordinatörlüğün amacı; Selçuk Üniversitesinde öğrenim gören ve herhangi bir engeli nedeniyle özel gereksinimleri olan öğrencilerin üniversitedeki olanaklara ve hizmetlere eşit erişimlerini sağlamaya ve gelişimlerini destekleyen bir ortam oluşturmaya yönelik çalışmalar yapmaktır.

GÖREVLER

1. Birime başvuran öğrencilerin ihtiyaçlarını tespit etmek ve oryantasyon programı oluşturmak.
2. Fakülte, Yüksek Okul ve Enstitülerdeki Engelli Öğrenci Akademik Danışmanlarıyla iletişim içinde, öğrencilere gerekli olan akademik uyarlamaları belirlemek ve uygulamak.
3. Öğrencilere psiko-sosyal destek sağlamak.
4. Öğrencilerin üniversite yaşamına uyumunu arttıracak eğitsel, kültürel ve sosyal etkinlikler düzenlemek.
5. Kariyer Geliştirme Merkezi ile iletişim içinde, öğrencileri staj ve iş olanakları konusunda desteklemek.
6. Engellilik alanında bilgi ve duyarlılık düzeyini arttırmaya yönelik seminer, konferans ve eğitimler düzenlemek.
7. Öğrencilerin ihtiyaçlarını belirleyip uygulamaların takibini ve bilimsel metotla izlenmesini gerçekleştirmek.

HİZMETLER

1. Selçuk Üniversitesi'nde öğrenim hakkı kazanan özel gereksinimli öğrenci listeleri Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı tarafından Engelli Öğrenci Birim Koordinatörlüğüne gönderilir.
2. Kazanan öğrencilere Üniversite Rektörünün mektubu, Engelli Öğrenci Birimi Broşürü ve Selçuk Üniversitesi Özel Gereksinimli Öğrenciler için Eğitimde Fırsat Eşitliği Uygulamalı El Kitabı gönderilir.
3. Öğrencilerin, Yönergede belirtilen hizmetlerden yararlanabilmesi için kazandıkları bölümlerin Fakülte veya Yüksek Okuluna kayıt yaptırdıktan sonra Engelli Öğrenci Birimine şahsen başvuru yaparak, engel durumunu belirten raporu belgelendirmesi gerekir.
4. Engelli öğrenci koordinatörü, Engelli Öğrenci Biriminde öğrenciyi karşılar, hizmetler hakkında bilgi verir.
5. Başvuran öğrenci, "Engelli Öğrenci Hizmet Başvuru Formunu" eksiksiz doldurup imzalar.
6. Selçuk Üniversitesi'nin tüm Fakülte, Yüksek Okul ve Enstitülerinde, engelli öğrencilere akademik destek vermek üzere Rektörlük tarafından atanmış öğretim üye ve yardımcıları, "Akademik Danışman" olarak görev yaparlar.
7. Engelli öğrenci koordinatörü, başvuran öğrenciye ait "Engelli Öğrenci Bilgi Paylaşım Formunu" doldurarak, Fakülte Dekanlıkları Yüksek Okul ve Enstitü Müdürleri aracılığı ile kapalı zarflarla Akademik Danışmanlara ulaştırır.
8. Özel gereksinimleri doğrultusunda öğrenciye talep ettiği hizmetlerin sunulması, ders ve sınav uygulamalarının özel gereksinimli öğrenci ihtiyaçları doğrultusuna gerçekleştirilmesi konusunda Akademik Danışmanlar ve Öğrenci Koordinatörlüğü ortak çalışmalar yapar.

9. Özel gereksinimli öğrenci ihtiyaç duyduğu uyarlamaların yapılmaması halinde Öğrenci Koordinatörlüğüne e-posta veya dilekçe ile başvurur. Öğrenci Koordinatörü ile birlikte “Özel Gereksinimli Öğrencilere İlişkin Öğretim Üyesi Bilgilendirme Formunu” doldurup imzalayarak Akademik Danışmanı ve dersin hocasına elden verir.

10. Akademik Danışmanlar sorumlu olduğu öğrenciler için yılda iki kez (güz ve bahar dönemleri) üzere Öğrenci Koordinatörlüğüne rapor gönderirler.

ENGELLİLİK DURUMUNA GÖRE GEREKSİNİMLER

GÖRME ENGELİ

Görme engeli nedir?

Kalıcılığı olan, görme netliğinin gerekli ve mümkün olabilen bütün iyileştirmelere rağmen giderilmesi mümkün olmayan, kısmi ya da tam görme kayıplarıdır.

Görme işlevinin orta ve ileri derecede bozukluğuna “az görme”; tamamen işlev kaybına ise “körlük” denilmektedir. Fonksiyonları normal olan bir gözden 20/200 oranında daha az gören, çok kısıtlı görme işlevi olan kişiler hukuken “kör” olarak kabul edilmektedir. Görme sorunu olanların sadece %18’i tam kör olarak sınıflandırılmaktadırlar; ancak bunların çoğu açık ve koyu ayırımı yapabilmektedirler.

Görme engeli, az görme ve körlük dışında, tünel görüşü, çift görme, bulanık görme, renk körlüğü, gece körlüğü gibi durumları da kapsayabilir. Bazı kişiler az ışıpta görmede zorlanır, bazıları hız ve mesafe ölçemez, bazıları da ışıktan rahatsızlık duyabilir.

Görme işlev bozukluklarının en sık rastlanan nedenleri arasında kalıtsal retina bozuklukları (Retinitis Pigmentosa- Erken Başlangıçlı Tavuk Karası), kalıtsal ve doğuştan meydana gelen katarakt ve glokom, göz tümörü, göz küresinin küçüklüğü veya yokluğu, albinizm, annenin hamilelik sırasında geçirdiği kazalar, enfeksiyonlar veya çevresel faktörlere bağlı nedenler ile enfeksiyonlara bağlı katarakt sayılabilir.

İşlev bozukluğunun doğuştan veya sonradan olması kişilerin görme sorunlarına nasıl yaklaştığını oldukça fazla etkilemektedir.

Görme engeli olan öğrenciler nasıl öğrenirler?

Çoğu insan bilgiye erişimde temel olarak görme duyusunu kullanır. Bu duyu sadece okuma yazma için değil, aynı zamanda sosyal iletişim ve gündelik hayatı idame ettirmek için de geçerlidir.

Görme yetisini yitirmek; bireyin sadece özel hayatının değil aynı zamanda eğitim-öğretim hayatının da büyük ölçüde olumsuz etkilenmesine neden olur. Bununla birlikte, görme yetisini yitirmiş pek çok birey azimleri ve kendileri için sağlanan fiziki iyileştirmeler sayesinde başarıyla eğitimlerini tamamlayarak diplomalarını almışlar ve iş hayatına başarıyla katılabilmişlerdir.

Gözleri tamamen görmeyen veya görme bozukluğu olan öğrencilerin eğitim sürecinde işitme ve dinlemenin çok önemli bir yeri vardır. Vücut dilini ve yüz ifadelerini görmedikleri için, bu öğrencilerin başkalarının tutumlarını ancak kulak yoluyla, yani ses tonu ve tınısıyla algılayabildikleri unutulmamalıdır. Görme engeli olan bireylerle konuşurken başı başka tarafa çevirmek, aynı anda kâğıtları karıştırarak ses çıkarmak ve konuşma sırasında anladığını teyit için sözlü iletişim yerine farklı bir hareketle reaksiyon göstermek ilgisizliğe ve yanlış anlamalara yol açabilir.

Ders içeriğini, gereklerini ve sunumunu düşünürken öğrencinin görme seviyesini göz önünde tutmak gerekir. Bazı insanların görüşleri bulanıktır, mesafe ve hız algılayamazlar, bazıları ise benzer renkteki ve şekillerdeki cisimleri ayırmakta zorlanırlar. Bazıları çok yakındakileri görüp orta ve uzun mesafeyi göremezler, bazıları ise görüş açıları çok dardır. Genelde, görme bozukluğu olan insanların çoğunun belli bir görme kapasitesi vardır, hiçbir şekilde göremeyenlerin oranı oldukça (%4 mertebesinde) düşüktür.

Artık günümüzde ders içeriklerinin büyük bir kısmı görsel olarak sunulmaktadır. Dolayısıyla görme bozuklukları olanlar özellikle aşağıdaki durumlarda diğer öğrencilere göre sıkıntı yaşayabilirler:

- Eğitim verilen yere gidip gelmede, bina içerisinde yolunu bulmada.
- Tepegöz sunumu, dia gösterisi, şemalar, temel gözlemlerin takibinde ve internet aracılığı ile erişilen ders içeriklerine erişimde.
- Teorik işlenen derslerde not tutmada.
- Uygulama derslerinde ve geziler sırasında gözlemlerini kayıt etmede.
- Kütüphane kullanırken kitap bulma, kitap alma ve iade etme konularında.

Görme engeli olanlar için yardımcı teknolojiler

Görme bozuklukları ve sorunları olanlar aşağıda sıralanan yardımcı teknolojilerden faydalanabilirler:

Ekran büyüteçleri: Ekran büyüteçleri, genel olarak az görebilen kullanıcılar için geliştirilen ve ekrandaki metni çeşitli oranlarda büyütebilen bir yazılımdır. Kullanıcı, odak noktasını ekranın istediği bölümünde gezdirerek büyütebilir; böylelikle daha rahat görebilir ve duruma göre okuyabilir. Bazı ekran büyüteçleri, ekranın istenilen bölümüne yaklaştırılıp uzaklaştırabilme özelliğine sahiptir. Ekran okuyucuları: Grafik ve metinleri sözlü anlatıma çeviren yazılım programlarıdır. Bu programlar kontrol butonları, menüler, grafikler, resim metinleri, normal metinler ve noktalama işaretleri dâhil ekranda görünen her şeyi sözlü anlatım haline çevirerek okuyabilen yazılımlardır.

Ses tanıma sistemleri: Konuşma-tanıma sistemleri olarak da anılmakta ve kişinin fare veya klavye kullanmadan bilgisayara sözlü komut vermesine olanak tanımaktadır.

Konuşma birleştiricileri: Konuşma birleştiricileri konuşma sentezleyicileri ya da metni konuşmaya dönüştürücü (TTS) olarak da anılmaktadırlar. Ekrana yansıyan bilgileri kelime, numara ve işaret olarak algılayarak bunları konuşmaya dönüştürürler. Görme yetisini yitirmiş bir kimse, konuşma birleştiricileri kullandığında yazdıklarını anında işiterek gerekirse düzeltme yapabilir.

Yenilenebilir Braille ekranları: Bilgisayar ekranındakileri dokunma duyusuyla algılanabilen çıktıya dönüştürür. Kullanıcı parmaklarıyla Braille olarak yazıları okur, bir sonraki metne geçince otomatik olarak yazılar yenilenir.

Braille kabartmalı yazıcılar: Bilgisayar metnini Braille çıktısına dönüştürür. Braille çeviri yazılımları sayesinde kelime işlem programlarında hazırlanmış veya taranmış metinler Braille'e dönüştürüldükten sonra bunlar özel kabartmalı yazıcıda basılıp kullanıcı tarafından okunabilmektedir.

Konuşan kelime işlemciler: Konuşma birleştiricilerini kullanarak klavyede yazılanları sesli hâle dönüştüren yazılımlardır.

Büyük puntolu kelime işlemcileri: Ekran büyütme işlemine gerek duymaksızın kullanıcının her şeyi büyük puntolarla okuyabilmesine olanak verir

Diğer yardımcı olanaklar

Okuyucu eleman: Metinleri okuyup kayda alır; böylece kişi istediği vakit kaydı dinleyebilir.

Ders notu kayıt elemanı: Görme zorluğu yaşayan bireyler, kayıt elemanları sayesinde öğretim üye ve yardımcılarının anlattıkları dersleri dinlemeye odaklanabilir, aynı zamanda ders notu tutma derdinden de kurtulur.

Sınav sorularını cevaplama yardımcı eleman: Sınav sırasında görme sorunu olan kişinin yanında bulunarak sadece onun söylediklerini kaleme alır, hiçbir şekilde konuşma müdahale etmez.

Özel gereksinimli öğrenciler nasıl desteklenir?

Eğitim ortamı

- Bireyler için binalarda yollarını bulmalarını kolaylaştırmak, malzemeleri ve öğrenme kaynaklarını tanıtmak için oryantasyon programları hazırlayın.
- Bireylerin ihtiyacına göre aydınlatmayı düzenleyin. Genelde iyi aydınlatma önemlidir ve fayda sağlar ancak bazı bireyler için fazla ışık veya özellikle parlak yüzeylerden yansıyan ışık rahatsızlık yaratabilir. Görme bozukluğu olan veya kısmi görme sahibi kimselerde parlak ışığa karşı duyarlılık (foto fobi) olabilir.
- Fondan gelecek gürültü ve sesi mümkün olduğunca en aza indirin; konuşurken açık seçik konuşmaya özen gösterin.

Öğrenme kaynakları

- Görme engeli olan öğrencilerle ilgili yardımcı teknoloji desteği S. Ü. Engelsiz Bilgi Merkezi tarafından sunulmaktadır. Bu konuda Engelli Öğrenci Koordinatörlüğü aracılığıyla veya Engelsiz Bilgi Merkezine direkt olarak destek talebinde bulunabilirsiniz.
- Dönüştürülmüş baskı ve sesli kayda çevrilmesi söz konusu olan yazılı malzemeleri önceden teslim edin.
- Açık ve basit şekilde hazırlanmış, mat kâğıda basılmış ve renk ve ton olarak ve kontrastı yüksek seçilmiş yazılı malzemenin anlaşılması daha kolaydır. Font olarak Arial 14 punto seçilmesi netlik açısından faydalı olur. Beyaz veya sarı kâğıt üzerine siyah baskı normalde en kolay okunandır, ancak öğrencinin kişisel tercihi de göz önüne alınmalıdır.
- Sayfa düzeninde sadelik önemlidir.
- Önemli yerleri vurgulamak için renk ve görüntü kullanılabilir.
- Yazıyı desenli fon üzerine hazırlamamaya özen gösterin.
- Yazmak için çizgili kâğıt çeşitleri bulundurun. Basılı kâğıtların rengini öğrencinin tercihi doğrultusunda seçin.
- Kimi öğrenci sınıfta konuşulanları ve bazı düşünceleri sonradan tekrar dinlemek üzere bir kayıt cihazı veya diktafon kullanmayı tercih edebilir.
- Görsel eksikliklerini kapatabilecek yöntemleri öğrencinin kendisiyle görüşün. Örneğin satırları veya paragrafları ortaya çıkarmak için kartondan pencereler keserek öğrencinin ana kavramlara ve temel bilgilere odaklanabilmeleri sağlanabilir.
- Cetvel veya çerçeve kullanarak gözün bir satırdan diğerine kolayca takip etmesi sağlanabilir.

Ders sunumu

- Beyaz tahta, tepegöz veya PowerPoint sunumunda her zaman yazılanları bir de yüksek sesle okuyun; kullandığınız grafik, şema, resim, kısaltma veya videoları mutlaka detaylı bir şekilde açıklayın.
- Beyaz tahta kullanırken turuncu veya kırmızı yerine mavi veya siyah kalem tercih edin ve parlak yüzeylerden gelecek yansımaların rahatsızlık verebileceğini de göz önünde tutun.
- Grup tartışmalarında kişilerin kendilerini tanıtmalarını sağlayın. Görme bozukluğu olan bireylerin hazırlık yapabilmeleri için, dağıtılacak malzemeleri önceden verin.

- K r veya kısmi k r kimselerin özel sınav veya değerlendirmeye tabi tutulmaları gerekebilir. Örneğin sınav k ğıtlarının Braille olarak hazırlanması, kendilerine ayrılmış özel bir odanın düzenlenmesi, normalden fazla sınav süresi verilmesi, yazılı sınavlar için okuyucu veya yazıcı eleman sağlanması gibi özel sınav düzenlemeleri yapmak gerekebilir.

Akademik danışmana öneriler

- Öğrenci ile iletişime geçerek durumu ile doğru orantılı olarak sahip olduğu ses kayıt cihazı veya yardımcı bilgisayar teknolojileri ile ilgili bilgiler alındıktan sonra öğrencinin ders materyallerine ulaşması konusunda gerekenleri yapın. Dersleri kaydetmek için sahip olduğu ses kayıt cihazına izin verilmesini sağlayın, ders notlarının PowerPoint sunumlarını ders öncesinde erişilebilir formatta paylaşılmaya uygun hale getirin.
- Öğrencinin talebi doğrultusunda istenilen sınav tipini uygulayın. Kitaplarının okutulması, özel sınav k ğıtlarının bastırılması şema, grafik şekil içeren sorular olduğu takdirde ve ek süre verilmesi konusunda Engelli  ğrenci Birimi ile iletişime geçin.
- Görme engeli olan öğrencinin öğrenim g rd ğu alanda yeterliliği olan bir kişinin, dersin hocası ya da kurumun sorumluları ile iletişime geçerek görme engeli olan öğrenciye sınav esnasında yardım için görevlendirilmesini sağlayın

HAREKET ENGELİ

Hareket engeli nedir?

Kas ve iskelet sisteminde işlev kaybına bağlı olarak ortaya çıkan, kişinin kendini veya bir objeyi hareket ettirebilmesi temeline dayanan mobilite sorunlarını ifade eder. Hareket engeli olan bir kişi, günlük yaşamda ellerini kullanarak bir şey tutma, kaldırma veya taşıma, yürüme, merdiven çıkma veya denge ile ilgili zorluklar yaşayabilir. Yürüme güçlüğü olan kişiler yürümeyi kolaylaştıran yardımcı araç veya gereçler veya tekerlekli sandalye kullanabilirler.

Hareket engeli birçok nedenden kaynaklanabilir. Bunlar kalıcı veya geçici olabileceği gibi aralıklarla da ortaya çıkabilir. Doğuştan itibaren bireyin hayatı boyunca ortaya çıkabilen hareket engelinin nedenleri arasında kalıtımsal ve metabolik gelişim bozuklukları, serebral palsi, spina bifida, kas hastalıkları, kalıtımsal nöropatiler sayılabılır. Sonradan ortaya çıkan eklem romatizması, multipl skleroz, omurilik yaralanması, travmatik beyin yaralanması, amputasyon, kanser gibi durumlar da kas ve iskelet sisteminin işlevlerini olumsuz etkileyerek hareket engeli yaratabilirler.

Hareket engeli yaratan etmenler merkezi sinir sisteminin farklı bölümlerini etkileme durumlarına göre çeşitli olumsuzların ortaya çıkmasına neden olabilir. Bu etmenler algılama, anlama, hafıza, görme, işitme, konuşma ve dil, denge ve koordinasyon gibi işlevlerin etkilenmesine neden olabilir.

Hareket engeli olan bir  ğrenci, günlük yaşantısında diğer kişilere göre bazı işler için daha fazla zaman ve efor ayırmak ve normalden daha fazla düşünerek hareket etmek zorunda kalabilir. Örneğin  niversite yerleşkelerinde tekerlekli sandalye g zerg hi yayaalara göre daha dolambaçlı olabilir. Bir dersten bir derse veya bir binadan diğerine gitmeleri daha fazla vakit alabilir; ders aralarını diğer öğrenciler gibi değerlendirmek yerine bu zamanı bir yerden bir yere gitmek için harcamak durumunda kalabilirler; öğlen aralarında yemekhaneye kadar gidip gelecek zamanları olmayabilir. Bütün bunların neticesinde hareket engeli olan öğrenciler diğerlerine göre daha fazla yorgunluk sergileyebilirler.

Hareket engelli öğrenciyi nasıl desteklenir?

- İlk ders başlamadan önce öğrenciyle özel ihtiyaçlarını konuşmak için belli bir zaman ayırın.
- El becerileriyle ilgili sorunlar yaşayan, sınıf ödevleri ve sınavlar için uyarlanmış klavye veya ses tanıma programı gibi destekleyici teknolojilere gereksinim duyan öğrencilerin bu tür ihtiyaçlarını karşılayın.
- Not tutmakta, yazmakta zorlanan öğrencilere ders notlarını, görsel sunumu ve derste dağıtılacak materyali ders oturumundan önce verilmesini sağlayın.

- Sınıf içinde yapılan çalışmalar için öğrencinin yazma hızını dikkate alın. Bu nedenle, verilen ödevleri kısaltın veya ek süre verin.
- Sınavlarda ek zaman tanıyın.
- Bazı dersler not tutmak ve sınavlarda soruların cevaplanması için gerekli not tutucu ve yazıcı eleman sağlayın.
- Öğrenciye bir noktadan bir noktaya gitmesi için gerekli zamanı tanıyın.
- Eğitim için kullanılan mekânların bu öğrenciye ulaşılabilir konumda olup olmadığını araştırın. Mekâna gelişin ve girişinin tekerlekli sandalye kullananlar için uygunluğundan ve oturma düzeninin elverişli olduğundan emin olun. Ağır kapılar ve yüksek eşikler bu öğrenciler için ciddi engel teşkil eder. Öğrencinin hareket edeceği yerleşke güzergâhının ne kadarının açık alanda, ne kadarı kapalı mekânlarda olduğunu kontrol edin. Yağmur yağması gibi durumlarda öğrencinin sınıfa ulaşması daha uzun sürecek ise buna hazırlıklı olun.
- Tekerlekli sandalye kullananların girdiği mekânlarda düzenlemelerin duyurulduğu bildirileri hareket engeli olan bireylerin görebilecekleri yerlere asılmasını sağlayın.
- Araç gereç ihtiyacı, derslikte öğrenci için özel bir yer ayrılmasının ve belli bir oturma düzeni sağlanmasının gerekliliği konularını kontrol edin.
- Sınav düzenlemesi yaparken şunları unutmayın:
 - ☐ Bu öğrencinin daha fazla zamana ihtiyacı olacak mı?
 - ☐ Herhangi bir şekilde yazıcıya ihtiyacı var mı?
 - ☐ Saha çalışmaları, eğitim çalışmaları, laboratuvar çalışmaları ne şekilde gerçekleştirilebilir?
 - ☐ Öğrencinin bir yardımcıya ihtiyacı olacak mı?

Akademik danışmana öneriler

1. Ders öncesinde öğrenci ile ders notlarınızı paylaşın.
2. Uygun mobilyaların bulunduğu erişilebilir sınav salonları seçin.
3. Bilgisayar kullanımına izin verin.
4. Ek süre verin.
5. Öğrencinin ayrı bir derslikte sınava girmesini sağlayın.
6. Yardımcı bilgisayar teknolojilerin kullanımına izin verin.
7. El becerileri konusunda sorun yaşayan öğrenciler için gerekli düzenlemeler konusunda Engelli Öğrenci Birimiyle iletişime geçin

İŞİTME ENGELİ

İşitme engeli nedir?

İşitme engeli, sesleri fark etme ya da algılama yeteneğinin tamamen ya da kısmen zayıflamasıdır. İşitme engelli kişi tek veya iki kulağında tam veya kısmi işitme kaybı olan kişidir. İşitme cihazı kullananlar da bu gruba girmektedir.

İşitme engeli olan öğrencilerin; duyma kaybının derecesine, başlangıç yaşına, kullandıkları dil veya iletişim sistemine (konuşma, işaret dili ve/veya dudak okuma), kullandıkları işitme cihazına ve/veya kullandıkları ses hacmini artırıcı sistemlere göre farklı düzenlemelere ihtiyacı vardır.

İşitme sorunları olan öğrenciler bilgiye erişmek ve öğrenmek için görme yetilerini kullanmak durumdadırlar. İletişim, öncelikle dudak okuma veya işaret dili şeklinde görsel olacaktır. Bazı öğrenciler telsiz mikrofon veya işitme cihazı kullanabilirler. Ayrıca işitme engelli öğrencilerin, aynı yabancı bir dil gibi, ülkeden ülkeye farklı işaret dilleri kullanmalarının söz konusu olduğunu unutmayın.

Pek çok işitme engeli veya işitme zorluğu çeken öğrenci, diğer iletişim araçlarını kullansa bile ek olarak işitme cihazı da kullanabilir. Bunlar sesi yükselttiği için faydalıdır; ancak, aynı zamanda çevrenin seslerini yükseltmeleri yüzünden işitme engeli olan bireyler için sorun yaratabilir.

Nasıl desteklenmelidir?

- Gözlerini dinlemek için kullanan insanlar hem not tutup hem dudak okuma veya bir işaret dili çevirmenini takip etmeyi aynı anda yapamazlar. Bu nedenle onlara hazır ders notları vermek veya ders sırasında not tutan öğrencilerden fotokopi sağlamak gerekir.
- Tahtaya yazı yazarken sınıfa sırtınız dönük halde konuşmayın. İşitme engelli öğrenci sürekli olarak yüzünüzü göremeyecekse ders anlatırken sınıfta gezinmeyin.
- Önemli duyurular, temel kavramlar ve yeni teknik kelimeler tahtaya yazılmalı veya basılı olarak öğrencilere dağıtılmalıdır.
- Konuşma bozukluğu ve anlaşılamayan konuşma tarzının bir kimsenin zekâsını veya kavrayışını yansıtmadığını unutmayın.
- Öğrencileri sınıfta tartışmalara katılmaya teşvik edin.
- İyi iletişimin kurulabilmesi için sabırlı, nazik ve dostça yaklaşın.
- İşitme engelli öğrencilerin dilbilgisi sorunları olabileceğini unutmayın.
- Eğer çevirmen kullanılıyorsa, çevirmeni, öğrencinizle görüşerek sınıftaki diğer öğrencileri rahatsız etmeyecek bir yere konumlandırın.
- Bazı öğrencilerin dersi kaydetmeleri gerekebilir, bazılarının yazıcıya veya çevirmene ihtiyacı olabilir. Çevirmene zaman tanıyın, çeviri sırasında zaman geçişlerine dikkat edin. Örneğin soru sorduğunuzda o öğrencinin algılama zamanı ve cevap verme süresini hesaplayın. Uzun derslerde çevirmene nefes aldirmek için kısa aralar vermeniz gerekebilir, çünkü bu oldukça yorucu bir işittir.
- Grup çalışmaları işitme engelli kimselere zor gelebilir. İşaret dili çevirmeni olmadığı sürece duyamadıkları için kimin konuştuğunu takip edemeyecekler; böylece, dudak okumakta çok zorlanacaklardır. Mikrofonu elden ele gezdirmenin faydası olabilir ama yine de diğer öğrencilerin söz alırken işaret vermeleri gerekir.
- Çevirmen şart ise eğitmenin bunu dikkate alarak dersin temposunu ona göre ayarlaması gerekir.

Akademik danışmana öneriler

1. Ders anlatırken öğrencinin yüzüne dönük olarak anlatın. Dudak okuyan biri on kelimedenden üçü okunabilir
2. Konuşma temponuzu biraz düşürün.
3. Konuşurken mimik ve beden dilinizi de kullanın.
4. Başınızı sabit tutun.
5. Yüzünüzün aydınlıkta olduğuna dikkat edin.
6. Öğrenci işitme cihazı kullanıyorsa, cihazın dersin anlatıldığı ortamda nasıl çalıştığı konusunda öğrencinizle konuşun ve gerektiğinde Engelli Öğrenci Birimiyle iletişime geçin.

KONUŞMA VE DİL ENGELİ

Konuşma ve dil engeli nedir?

Konuşma ve dil engeli konuşma işlevlerindeki bozukluktur. Konuşma işlevi bozukluğu; herhangi bir nedenle konuşmanın hızında, akıcılığında veya ifadesinde bozukluk veya ses bozukluğu şeklinde meydana gelebilir.

Konuşma ve dil engeli olan kişiler; işittiği halde konuşamayanlar, gırtlaklı alınanlar, konuşmak için alet kullananlar, kekemeler, afazi veya dizartri (kafa travması veya dejeneratif hastalıklar gibi sebeplerle beyinde oluşan hasar sonucunda meydana gelen dil bozukluğudur), dil -dudak- damak ve çene yapısında bozukluk olan kişilerdir.

Bazı öğrenciler konuşarak iletişim kurmakta güçlük çekerler. Bunun nedenleri sesleri telaffuz etmekten, düşünceleri sözlü veya yazılı kelimelere dökme zorluğuna (disfazi) kadar çok çeşitli etkenlere dayanmaktadır. Söz konusu sorun ilk başta açıkça belli olmayabilir. Çünkü kimi bireyler somut konuları ifade etmekte zorlanmazken soyut konularda ciddi sıkıntı çekebilirler. Bazıları ise, kekemelik gibi, hemen belli olur. İletişim sıkıntılarının nedenleri bilinmiyor olabilir veya serebral palsi gibi bir hastalıktan ötürü yüz adaleleri etkilenmiş

olabilir. İletişim, özellikle de sözlü iletişim öğrenme için oldukça önemli bir unsurdur. Bu konudaki zorluklar hem bireyi yalnızlığa iter hem de onlar için bir stres kaynağıdır.

Nasıl desteklenebilir?

- Öğrencinin potansiyelini tanıyın. Unutmayın ki sorun zekâsıyla ilgili değil, konuşma yetileriyle ilgilidir.
- Bu tür sorunları olan öğrenciler bireysel derslerde veya grup çalışmalarında başka öğrencilere göre daha fazla zorlanabilirler. Özgüvenlerini sağlamak için onlara vakit tanımak gerekir. Eğitimciler bu dönemde kısa cevaplar gerektiren sorularla öğrenciyi alıştırabilirler.
- Stres işi daha da zorlaştıran bir şeydir. Öğrenciye destek verin onu yüreklendirin.
- Birisini konuşmada zorlanırken izlemek rahatsızlık verebilir. Sakin olun, acele etmeyin ve o kimsenin dudaklarını okumaya çalışın.
- Sözlü anlatım ve tartışma için değerlendirilme yapılacaksa öğrenciye göre ayarlama yapmak gerekebilir.
- Öğrenciye grup çalışmasında diğer öğrencilerden destek almak isteyip istemediğini, sizin bunu onlara iletmenizi isteyip istemediğini sorun. Öğrenci bunu kendisi açıklamak isteyebilir; ancak bunu önceden netleştirmek gerekir.

Akademik danışmana öneriler

1. Sözlü ödev ve sınavlarda öğrencinin konuşma potansiyelini göz önüne alın.
2. Gereken durumlarda Engelli Öğrenci Birimi ile iletişime geçin

RUHSAL VE DUYGUSAL ENGEL

Ruhsal ve duygusal engel nedir?

Duygu, düşünce ve davranışlardaki normalden farklı görüntüler nedeni ile günlük yaşam aktivitelerini tamamlamada, kişiler arası ilişkilerini devam ettirmede güçlük yaşama durumudur.

Endişe ve depresyondan başlayarak strese dayalı hastalıklar, yeme bozuklukları ve şizofreniye kadar değişen farklı psikiyatrik hastalıkları kapsar.

Her ne kadar herkes ara sıra stres veya mutsuzluk dönemlerine giriyorsa da, bazılarının bu dönemlerle baş etmesi mümkün olmayabilir; ciddi fiziksel veya davranışsal sorunlar yaşanabilir. Bazıları için ise, kimyasal dengelerin bozulması veya tıbbi sorunlar (saldırganlık, içine kapanma veya birtakım obsesyonlar gibi) davranış değişikliklerine yol açabilir.

Bazı insanlarda Asperger Sendromu gibi ruhsal ve duygusal türden sorunlar doğuştan olabilir; kimisi ise depresyona girmek gibi sonradan rahatsızlanır. Bazen durum geçicidir ve ilaç tedavisiyle, dinlenmeyle veya terapiyle düzelir. Ancak bu tür rahatsızlıklar bazen uzun vadelidir ve o kişi kimi zaman sağlıklı, kimi zaman da rahatsız olarak hayatını sürdürür. Ruhsal sıkıntıları olan insanların çoğu özgüven sorunları yaşarlar. Eğitimcilerin bunun farkında olmaları ve öğrencinin kendine güvenini kuvvetlendirmeleri eğitimlerine de fayda sağlayacaktır.

Nasıl desteklenebilir?

- Ruhsal sorunları olan öğrenciler kendilerini anlamayan insanlar tarafından dışlandıklarını hissederler. İyi bir iletişim ve yüreklendirme son derece faydalı olacaktır. Kendisinin en rahat edeceği ortamı tespit etmek için, konunun öğrenciyle bire bir ve detaylı bir şekilde görüşülmesi gerekir.
- Kimi zaman insanlar ya işin gereğini anlamadıkları için ya da işin gereğini yapamayacaklarını düşündükleri için aşırı derecede içlerine kapalı veya tam tersi, etrafı rahatsız edermiş gibi görünürler. Bu durumun farkında olmak eğitimcilerin konuya müdahale etmelerine ve başarısızlık döngüsünü kırmalarına olanak tanır.
- Bazen öğrencilerin yeni duruma uyum sağlamaları, özgüvenlerini geliştirip yeteneklerini ortaya koymaları zaman alır. Bunun için öğrencilere zaman tanımak, olanak sağlamak gerekir.

- Değerlendirme, özellikle de ödev ve sınav gibi resmi değerlendirme herhangi bir öğrenci için stres yaratır. Bu durumda öğrenci düşük performans sergileyebilir. Alıştırma, deneyim ve yüreklendirme ile bu endişeler giderilebilir.
- Ruhsal sorunlar yaşayan öğrenciler için sunulabilecek en faydalı hizmetlerden birisi de bireysel danışmanlıktır.
- Ara sıra ilaç tedavisi alan öğrenciler uyku hali ve uyuşukluk gibi birtakım yan etkilerden rahatsız olabilirler. Bu durum öğrenci performansını etkileyecek bir durum ortaya çıkarttığı için, durumun eğitimci olarak bilinmesinde fayda vardır. Aynı zamanda eğer derste tehlike içeren etkinlik veya maddeler yer alıyorsa risk değerlendirmesi yapılması önerilir

Akademik danışmana öneriler

- Öğrencinin davranış değişiklikleri ve devamsızlıklarını fark ettiğinizde Engelli Öğrenci Birimiyle iletişime geçin.

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ

Öğrenme güçlüğü nedir?

Öğrenme zorlukları tamamen kişiye özeldir ve her zekâ seviyesindeki insanlar arasında görülebilir. Bu değişik şekillerde ortaya çıkabilir. Örneğin; kimisi imlâ sıkıntısı çeker, kimisi ise yazma, okuma hızı, kavrama, sayı sayma, organizasyon becerileri, zaman / mekân algılaması, sosyal ortamlara uyma sorunları gibi pek çok sıkıntı çeker. Stres bu zorlukları daha da belirginleştirir, uyandırır ve yüzeye çıkarır. Hem öğrenci için hem de eğitimci için işin en zor kısmı da öğren-me güçlüğüne sahip öğrenci performansının zaman içinde süreklilik göstermemesidir.

Öğrenme güçlüğüne örnekler:

Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu (ADHD): Çocukta yedi yaşından önce başlayan, en az iki ortamda (ev - okul) altı ay süreyle yaşına ve gelişim seviyesine uygun olmayan dikkat eksikliği, aşırı hareketlilik, hiperaktivite ve dürtülerini kontrol edememe veya unutkanlık belirtileriyle görülen bozukluktur.

Otizm ve benzeri sendromlar: Kişinin sosyal etkileşimine ve iletişimine zarar veren, sınırlı ve tekrarlanan davranışlara yol açan beynin gelişimini engelleyen bir rahatsızlıktır.

Disleksi (öğrenme bozukluğu): Dinleme, konuşma, okuma, yazma, akıl yürütme ile matematik yeteneklerinin kazanılmasında ve kullanılmasında önemli güçlüklerle kendini gösteren bir öğrenme bozukluğudur.

Dispraksi: Hareketleri bilinçli bir şekilde sıralamayı zorlaştıran bir öğrenme engelidir.

Nasıl desteklenebilir?

- Bazı disleksili öğrenciler ses tanıma yazılımlarından (Simply Speaking Gold veya Dragon Dictate'in son yazılımları gibi) oldukça fazla faydalanabilmektedir. Ancak bunların kullanımı hem eğitim hem de tecrübe gerektirir.
- Derslerde PowerPoint sunumu, tepegöz, şekiller, grafikler, tablolar, zihin haritaları ve şemalar kullanılması tercih edilmelidir.
- Mümkün olduğunca derslerin açık seçik özeti ya yazılı ya da ses kaydı biçimde öğrencilere verilebilir; her dersin bir zihinsel şeması çıkarılabilir.
- Mümkün olduğunca açık soruların sorulması tercih edilmelidir. Soyut, iddialı soru sorma teknikleri öğrencinin kafasını karıştırır. Temel kavramlar, mesleki terimler, teknik deyimler yazılı olarak dağıtılabilir.
- Disleksili birçok genç aynı zamanda kendine güven ve özsaygı sorunları yaşar. Onların olumlu teşvik çok ihtiyaçları vardır.
- İleride yazıya geçirilmek üzere derslerde ve seminerlerde teyp ve dijital kayıt cihazlarının kullanımına izin verilebilir.
- Bu tür sorunları olan öğrenciler görünürde engelli gibi görünmeyebilirler; ancak ilk bakışta engelli gibi görünmeyen bu öğrencilerin ihtiyaçlarına eğitimcilerin duyarlı olmaları gerekir.

SÜREĞEN (KRONİK) ENGELLİ

Süreğen engel nedir?

Süreğen (kronik) engelli, kişinin doğuştan gelen, ya da bir hastalık sonucunda ortaya çıkmış süreklilik arz eden tıbbi bir rahatsızlık durumudur.

Süreğen engellilik, öğrencinin çalışma kapasitesi ve fonksiyonlarının engellenmesine neden olan, sürekli tedavi gerektiren hastalıklardır (kan hastalıkları, kalp-damar hastalıkları, solunum sistemi hastalıkları idrar yolları ve üreme yolları hastalıkları, cilt ve deri hastalıkları, kanserler, endokrin ve metabolik hastalıklar, sinir sistemi hastalıkları).

Sık görülen bazı süreğen hastalıklar şunlardır:

- Astım
- Diyabet
- Epilepsi
- Kanser
- Kronik iltihaplı bağırsak hastalıkları (crohn hastalığı, ülseratif kolit)
- HIV/AIDS
- Kistik fibroz

Pek çok durumda kişiye en çok sıkıntı veren, hastalığın kendisinden daha fazla yan etkileridir. Örneğin bir öğrenci hastalığı nedeniyle yorgunluk veya stresten şikâyetçi olabilir, aldığı ilaçlar uyku veya dalgınlık yapabilir. Bazıları için bunlar fiziksel veya yetisel engel oluşmasına neden olur. Fakat sağlıkla ilgili bu olumsuzluklar daha çok güç ve dayanıklılık sorunu olarak ön plana çıkmaktadır.

Dayanıklılık, stres altında uzun süreli çaba sürdürebilme becerisidir. Öğrencilerin dayanıklılık sorunları yaşamlarının çeşitli nedenleri vardır. Kimi dayanıklılık sorununun altında fiziksel yeti yitimleri veya bazı hareketlerin kişiye acı vermesi yatmaktadır. Bazı durumlarda ise sorun, gerekli olan dayanıklılık seviyesi ile ilgilidir; ağır bir iş yükü veya verilen okuma görevi kişinin kapasitesini aşabilir. Herhangi bir rahatsızlığından dolayı ilaç kullanan bir öğrencinin başkalarıyla aynı seviyede olmak için iki misli çaba göstermek zorunda olması, zihinsel dayanıklılığı zorlar. Bu öğrencilere ödev verirken zamana yayılmış ve olası gecikmeler için tanınmış bir program yapmak gerekebilir. Özellikle okuldan uzak kaldığı dönemlerden sonra programı yakalamaları için bu gerekli olabilir

Dayanıklılık sorunu yaşayan öğrenciler kendilerini engelli olarak görmeyebilirler. Derse başvuru sırasında da özel ihtiyaçları olabileceğini belirtmemiş olabilirler. Aynı zamanda önyargılı davranılacağı düşüncesiyle çevreden korktukları için saklamış da olabilirler. Bu yüzden, görünürde hemen belli olmayan bu tür rahatsızlıklara sahip öğrencilere eğitmenlerin anlayış ve hoşgörüsüyle yaklaşmaları ve bunun gereği açıklanmalıdır.

Nasıl desteklenebilir?

- Eğitmen öğrencinin sağlığı ile ilgili endişe duyuyorsa bu konuyu kendisiyle görüşmelidir. Tabii ki eğitmen öğrencinin ilaç ve tedavi düzenine karışmamalıdır; ancak mevcut tedavi fayda etmiyor gibi görünüyorsa, eğitmen doktoruna danışmasını veya bir başka doktorla görüşmesini tavsiye edebilir.
- Bazen yeni ortamların stresi veya baskı astım gibi hastalıkları olanları olumsuz şekilde etkileyebilir. Öğrenciyi evindeymiş gibi hissettirmek, onu rahatlatıp kendisini güvende olduğuna ikna etmek önemlidir. Öğrenciye sınava hazırlanmaya yardımcı olmak veya ödevlerinde yol göstermek onun üzerindeki baskıyı azaltacaktır.
- Fiziksel çevre bazı durumları tetikleyebilir. Örneğin toz, duman veya rutubet astım krizine neden olabilir. Büyük ihtimalle öğrencinin ilacı yanında olacaktır, ancak eğitmen gerektiğinde yardım çağırabilme hakkının olduğunu bilmelidir.
- Bazı öğrencilerin ilaç almak, kendine iğne yapmak veya özel işlerini halletmek gibi özel sağlık işleri için kendine özel bir yere ihtiyacı olabilir. Nadir durumlarda öğrencinin yardıma ihtiyacı da olabilir. Bu, özellikle saha çalışması sırasında olduğu kadar, seminer veya sınav sırasında da ortaya çıkabilir.
- Bazı hastalıklarda diyet ve yemek saatleri son derece önemlidir ve buna da uyulması gerekir.

- Saha çalışmasının yarattığı stresin kimse farkında olmayabilir. Tıbbi sorunu olan öğrencilerin çok az bir kısmının sorunları olduğu dıştan anlaşılabilir. Öğitmenler bu ek strese karşı duyarlı olmalı, öğrenciler için gerekli düzenlemeleri planlamalıdır.
- Saha çalışması bazıları için sağlık ve güvenlik sorunları doğurabilir. Her ne kadar sağlık sorunları olan kişiler kendi kapasitelerinin ve kısıtlarının farkında olsalar bile, örneğin epilepsi gibi hastalıklar için özellik-le laboratuvar koşulları, saha çalışmaları gibi hallerde eğitimle durum değerlendirmesi yapılması gerekir.
- Sağlık sorunları nedeniyle bazen öğrenci dersi veya semineri kaçırabilir. Öğitmenler, bu öğrencilerin derslerinden geri kalmamaları için, okuma parçalarını, ders notlarını ve sınıfta dağıtılan kâğıtları kendilerine iletmelidirler.
- Öğrenci sadece belli sürelerle çalışabiliyorsa ödev teslim tarihlerinde ek süre verilmelidir. Ancak bu dikkat edilmesi gereken bir durumdur, zira bu iki tarafı keskin bıçağa benzer, bazen ödevlerin üst üste yığılması da söz konusu olabilir.
- Öğrencilere zaman yönetimi ve işlerini organize etmek konularında yardımcı olun. Görevleri küçük ve üstesinden gelebileceği parçalara bölün.
- Öğrenciye yardımcı olmak amacıyla sınıftan bir arkadaşı seçilebilir. Bu arkadaşı ona kaçırdığı derslerin notlarını bulmasını sağlar.

Akademik danışmana öneriler

- Öğrencinin rahatsızlığı, kullandığı ilaçlar ve ilaçların yan etkileri hakkında bilgi sahibi olmalısınız.
- Tıbbi sorunlara ilişkin fiziksel ortam, ek süre, ödev süresi ve benzeri konularda destek almak için Engelli Öğrenci Birimi ile iletişime geçin.

ENGELSİZ BİLGİ MERKEZİ

Engelsiz Bilgi Merkezi, başta Selçuk Üniversitesi öğrencileri ve personeli olmak üzere tüm Türkiye'deki engellilerin bilgiye erişimi konusunda köprü görevi üstlenmiştir. Aynı zamanda bir derleme kütüphanesine sahip olan Selçuk Üniversitesi Kütüphane Dokümantasyon Daire Başkanlığı Selçuk Üniversitesi Merkez Kütüphanesine bağlı olarak hizmet veren Engelsiz Bilgi Merkezi, kütüphanenin geniş koleksiyonu sayesinde talep edilen eseri dijitalleştirerek gün içerisinde e-kitap (word, jpg, pdf, txt vb.) olarak talep sahibine ulaştırabilmektedir.

Braille alfabesiyle yazıcı çıktısı alınması, grafik ve şekillerin kabartma olarak hazırlanması verilen diğer hizmetlerdir. Merkez, tüm engelli gruplarının kullanımına yönelik olan yazılım ve donanımlarla takviye edilmiş 12 adet bilgisayara sahiptir. Bunlar, Merkezin faaliyet gösterdiği saatler içerisinde engelli kullanıcılarımız için tahsis edilmiştir. Görme engeli ne olursa olsun, öğrencilerin basılı kitabı kimseye ihtiyaç duymadan okumalarını dinlemelerini sağlayan cihazlar Merkezin salonunda hizmete sunulmuş durumdadır.

Temel hizmet noktası engellilerin bilgiye eşit ve engelsiz erişimini sağlamak olan Engelsiz Bilgi Merkezi, aynı zamanda toplumun engelli farkındalığının artırılması ve engellilerin hayatın her alanda yer alması için sosyal, kültürel ve bilimsel etkinlikler düzenlemeyi misyon edinmiştir

